

Ivanka Buzov i Šime Pilić

BAŠTINA I RAZVOJ / HERITAGE AND DEVELOPMENT PREDGOVOR / PREFACE

Radovi u Zborniku BAŠTINA I RAZVOJ izlagani su na međunarodnom znanstvenom skupu “Baština i razvoj - socioekonomski, socioekološki i sociokulturni aspekti”, održanom na Filozofskom fakultetu u Splitu, 27. i 28. rujna 2013. godine. Skup su organizirali znanstveni projekt “TITIUS: Porječje Krke - baština i sociokulturni razvoj” i Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu. Cilj ovoga znanstvenog skupa bio je teorijski i empirijski razmotriti temeljna pitanja baštine i razvoja u spomenutim dimenzijama, s naglaskom na porječje Krke (tj. Pokrčje) u naznačenom kontekstu i to sa stajališta sociologije, ali i drugih znanstvenih disciplina, odnosno interdisciplinarno i multidisciplinarno te transdisciplinarno. Stoga se skupu i odazvalo šezdesetak sudionika od kojih je njih 50 podnijelo 42 priopćenja iz različitih znanstvenih disciplina (od agronomije, arhitekture, ekonomije, ekologije i etnologije, preko historiografije, orijentalistike, politologije, onomastike, znanosti o književnosti, znanosti o odgoju i drugih do, dakako, sociologije), a koji, osim u Hrvatskoj, djeluju u Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Sjedinjenim Američkim Državama, Srbiji i Švedskoj.

Znanstveno-istraživački projekt TITIUS: Porječje Krke – baština i sociokulturni razvoj” organizirao je i do sada znanstvene skupove. Tako je održan znanstveni kolokvij – *Regionalne i subregionalne studije: Dalmacija i Pokrčje* u Splitu 2009. godine. Radovi nastali tim povodom objavljeni su u tematskom broju *Godišnjaka Titius*, br. 3/2010. Drugi znanstveni kolokvij *Regionalne i subregionalne studije i etnologija: Dalmacija, Pokrčje i Bukovica u zapisima Vladimira Ardalića* održan je u Kistanjama kao središtu općine kojoj pripada i selo Đevrske u kojemu je rođen i u kojemu je uglavnom živio Vladimir Ardalić. Rasprava iz Kistanja objavljena je u *Godišnjaku Titius* br. 4/2011.

Međunarodnu znanstvenu konferenciju *Baština i razvoj* 2013. godine, projekt organizira zajedno s Odsjekom za sociologiju Filozofskog fakulteta, za razliku od prethodna dva koja je projekt organizirao posve samostalno.

U ovom Zborniku objavljujemo radove koji teorijski i empirijski razmatraju socioekonomske, socioekološke i sociokulturne aspekte razvoja, a usredotočuju se na teme koje pripadaju bogatoj materijalnoj i nematerijalnoj baštini od Dinare do Jadranskog mora, posebice u porječju rijeke Krke, ali i u širem kontekstu hrvatskog društva, regije i današnje Europe u globalizirajućem svijetu. U radovima

se posebice naglašava kako bogata materijalna i nematerijalna baština iziskuje promišljanje mogućeg sociokulturnog i održivog razvoja.

Potrebno je, dakle, istraživati i dosadašnji te znanstveno predviđati budući razvoj, kako socioekonomski tako i sociokulturni, a naročito socioekološki. Danas su ekološki problemi globalni i prisutni su u svim društvima i na svim razinama. Baština obuhvaća vrlo široki raspon, od geološke do suvremene filmske baštine.

Većina autora koji su izlagali na skupu pripremili su i radove za objavljivajuće u ovom Zborniku. Svaki je rad, kojega ovdje objavljujemo, prošao anonimni recenzijski postupak, u pravilu jedan rad dvije recenzije. Tako je, nakon provedenog postupka recenziranja, za tisak priređeno ukupno 35 radova, koja smo, uz dva zasebna rada kao uvodna izlaganja, podijelili u pet tematskih cjelina (Baština i razvoj:socioekonomski aspekti; Baština i razvoj:socioekološki aspekti; Baština i razvoj: sociokulturni aspekti; Potencijali lokalnog i regionalnog razvoja te Problemi formiranja identiteta), koncipirane prema elementima sadržaja radova koji se mogu povezati s navedenim temama. Pojedini radovi mogli bi se grupirati i u neku drugu tematsku cjelinu (od pet navedenih), ali su uvršteni u onu cjelinu kojoj pretežno tematski pripadaju. Radovi koje objavljujemo u ovom Zborniku svojom brojnošću i pripadnošću različitim znanstvenim područjima i poljima, odnosno znanstvenim disciplinama svjedoče o bogatstvu rasprave na dvodnevnom znanstvenom skupu. Tomu bogatstvu rasprave svakako su doprinijeli i oni sudionici koji su na skupu izlagali, a nisu dospjeli dostaviti svoje priloge, kao i oni koji su samo sudjelovali u brojnim i plodnim diskusijama.

Održavanje skupa na otvaranju su pozdravili i podržali rektor Sveučilišta u Splitu, prof.dr. **Ivan Pavić**; dekan Filozofskog fakulteta u Splitu, prof. dr. **Marko Trogrlić**; pročelnica Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu, izv. prof. dr. **Renata Relja**, te voditelj znanstvenog projekta “*TITUS*: Porječje Krke - baština i sociokulturni razvoj”, prof.dr. **Šime Pilić**, čiji su pozdravni govori također uključeni u ovaj Zbornik, prije uvodnih izlaganja, odnosno radova sudionika skupa.

Ivan Cifrić i **Tijana Trako Poljak**, te **Vjeran Katunarić** autori su uvodnih izlaganja u kojima prvi rad u fokusu ima baštinu, a drugi sociokulturni razvoj, što je bila i dominantna tema skupa. Naslovom rada “Baština čovječanstva - održavanje, korištenje i stvaranje”, autori Ivan Cifrić i Tijana Trako su, kako to sami ističu, namjeravali otvoriti aktualno pitanje - kako čuvamo, upotrebljavamo i stvaramo globalnu, a onda i lokalnu i nacionalnu baštinu?. Baština s globalizacijom postaje predmet zajedničkih interesa lokalnih zajednica, društava i međunarodne zajednice. Nakon analize različitih aspekata baštine, kao što su kulturni, ekonomski, pravni, socijalni, etnološki, etički itd., zaključno daju i odgovor na postavljeno pitanje koje utemeljuju na trima aksiomima: treba se njom koristiti jer je *za nas*; treba ju čuvati jer je *i za druge*; i treba ju stvarati jer je *i za buduće* generacije.

U drugom izlaganju kojega je podnio Vjeran Katunarić, pod naslovom “Sociokulturni razvoj: valorizacija i/ili transformacija”, u kojem se, osim iznošenja ključnih teorijskih pristupa o razvoju, odnosno paradigmatama (transformacijska, varijacijska ili socijaldarvinistička, ekološki holizam, mogostruka modernost te kulturno održivi razvitak) glavnu raspravu usmjerava prema odnosu između Darwinove paradigme varijacije i Spencerove paradigme transformacije, s obzirom na procese sociokulturnog razvoja. Napose se analiziraju udjeli tih paradigma u hladnoratovskom razdoblju i nakon pada “željezne zavjese” te zaključuje kako su danas najaktualnije dvije strategije razvoja: *slobodno tržište*, kao dominantna, i *održivi razvitak*, kao subalternna strategija.

Prva tematska cjelina pod naslovom “Baština i razvoj: socioekonomski aspekti” sadrži priloge pet autora. Pitanjem, kao naslovom rada, - *Kakav razvoj?*-, autor **Matko Meštrović** pokušava dati odgovor ocrtavanjem perspektive društvenog razvoja suvremenog svijeta, naglašavajući nužnost napuštanja antropocentrizma u pravcu kolektivnog učenja i samoupravljanja čovječanstva. Autorica **Ljiljana Zmijanović**, u radu pod naslovom “Održivi razvoj i upravljanje baštinom zaštićenih područja na primjeru Pokrčja”, ističe neizostavnu potrebu za integriranim pristupom upravljanja koji povezuje očuvanje baštine s održivim razvojem, a koji bi, u kontekstu zaštićenih područja Pokrčja, trebao zadovoljiti i pomiriti ekonomske i konzervatorske standarde, a uvažavajući autonomnost i ekonomske i konzervatorske logike. Područje Pokrčja tema je i rada **Miroslava Ivića** “Uloga medija u zaštiti i promoviranju baštine Pokrčja”, u kojem, osim okvirnog prikaza materijalne i nematerijalne baštine ovog područja, problematizira stupanj njegove nužne zaštite, a posebice iznosi istraživačke rezultate o utjecaju medija (lokalnih, regionalnih i središnjih nacionalnih) na zaštitu i promoviranje baštine Pokrčja. Autor **Ivo Šimunović** se, u radu pod naslovom “Obalna ekonomija kao znanstveno i političko pitanje”, osvrće na “neoblikovani i opasni obrazac razvoja” u hrvatskom priobalju te obrazlaže refleksije ovakvog razvoja na prostor. Na primjeru Starigrada-Paklenica, autorica **Nensi Segarić**, u radu “Baština kao temelj razvoja održivog turizma: primjer Starigrada-Paklenica”, problematizira odgovornost lokalne zajednice prema prirodnoj i kulturnoj baštini. U tom smislu raspravu temelji na rezultatima istraživanja iz kojih je razvidno da kulturna baština, valorizirana kao turistički resurs, jača senzibiliziranost lokalne zajednice na prepoznavanje i očuvanje lokalne tradicionalne materijalne i nematerijalne baštine.

U drugoj cjelini, s tematskim naslovom “Baština i razvoj: socioekološki aspekti” također je pet radova. U prvom radu, pod naslovom “Značaj zelenih površina u životu grada Šibenika”, autorice **Sanja Stanić** i **Ivanka Buzov** iznose rezultate anketnog istraživanja, na uzorku građana Šibenika, o tome kako oni percipiraju zelene površine u svojem gradu, kakvi su njihovi stavovi o tim prostorima te u kolikoj mjeri i na koji način ih koriste, a posebnu pažnju usmjeravaju i na prostor nacionalnog parka Krka. Načine na koje suvremena poduzeća vrše

potrebne promjene u funkciji održivosti te kako poduzeća u Bosni i Hercegovini pokazuju svoje opredjeljenje za društveno odgovorno poslovanje, u radu pod naslovom “Održivi razvoj i promjene u vođenju suvremenog poslovanja” ispituje autorica **Mirha Bičo Ćar**. U slijedećem radu, pod naslovom “Sociološki aspekti vrednovanja mediteranskog krajolika”, autorica **Zdenka Damjanić**, na temelju provedenog istraživanja među stanovnicima otoka Krka, analizira procjenu stanja onečišćenosti okoliša na otoku turizma, a posebice u svezi s problematikom razdvajanja otpada. Autorica **Melika Arifhodžić**, u radu pod naslovom “Odgovorni turizam i proces edukacijske interakcije”, propituje zašto se uspostavljene sustavi zaštite ekosustava na lokalnoj razini ne primjenjuju u potpunosti te također iznosi modele edukativne interakcije, nove, inovativne načine za podizanje odgovornosti za okoliš kod lokalnog stanovništva. Polazeći od teze da su srušeni avioni značajan segment materijalne baštine iz Drugog svjetskog rata, a mogu se pronaći u gotovo svim dijelovima Hrvatske, autor **Marko Sinobad** u radu s naslovom “Pad američkog bombardera B-24 kod Oklaja u Drugom svjetskom ratu” analizira slučaj pada američkog aviona koji se tijekom Drugog svjetskog rata srušio u Promini, nekoliko kilometara jugoistočno od Oklaja.

Treća cjelina sadrži deset radova povezanih s temom “Baština i razvoj: sociokulturni aspekti”. U prvom radu “Održivi razvoj između imperativa globalizacije i sociokulturnih vrijednosti”, autor **Ljubinko Pušić** promišlja uvjete unutar kojih se oblikuje ideja o održivom razvoju te ukazuje kako je najslabija točka koncepta o održivom razvoju ona u kojoj se sudaraju ideje modernosti, napretka i tradicije, odnosno kulturalnosti. Autori **Aleksandra Ålund** i **Carl Ulrik Schierup**, u radu pod naslovom “*The role of cultural memory in contemporary migrant activism: Staging gender and belonging in a transforming welfare state* (Uloga kulturnog pamćenja u suvremenom aktivizmu migranata: Uprizorenje roda i pripadanja u transformiranju države blagostanja)”, u kontekstu rasprave o interakciji između prošlosti i sadašnjosti u procesu transformacije švedske države blagostanja, raspravljaju o kulturnim sukobima i rodnim odnosima, uključujući stereotipne kategorizacije ženskih migranata. U kontekstu promišljanja baštine Visovca autor **Vlaho Kovačević**, u radu pod naslovom “Baština Visovca kao proces prijenosa sjećanja svetog”, polazi od teze da prirodna i kulturna baština otočica Visovca na Krki razvija stvaralačke potencijale u čovjekovoj slobodi koji mijenjaju postojeći oblik društvenosti, pa se, kako autor zaključuje, proces prijenosa sinteze prirodnog ili kulturnog naslijeđa događa kao proces za ponovnim zadobivanjem svetoga gdje se uspostavlja sjećanje vjere. Držeći da je crkveno pučko (glagoljaško) pjevanje jedna od značajnijih tradicija koju baštini prostor porječja Krke, autor **Joško Čaleta**, u radu pod naslovom “Revitalizacija i prezentacija crkvenog pučkog (glagoljaškog) pjevanja na primjeru manifestacije *Puče moj* u Zatonu kod Šibenika”, razmatra sadašnje stanje crkvenoga pučkog pjevanja na području porječja Krke. Slijedi rad “Starinske molitve u šibenskom zaleđu”,

u kojem autor **Marko Dragić** molitve interpretira u biblijskom, etnološkom i antropološkom kontekstu, postavljajući tezu kako molitve sadrže i iznimno jezično blago. Na temelju ispitivanja stavova studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, autorice **Snježana Dobrota** i **Jelena Blašković**, u radu pod naslovom “Stavovi studenata Učiteljskog studija o uključivanju interkulturalizma u nastavu glazbene kulture”, sugeriraju mogućnost proširivanja nastavnih programa glazbene kulture uvođenjem različitih primjera svjetkih glazba (*World Music*) u glazbenu nastavu, kao jedan vid prevladavanja predrasuda o određenim etničkim skupinama. Nadalje, u radu naslovljenom “Šibenik u kulturi sjećanja”, autor **Dragan Markovina** analizira odnos službenog Grada Šibenika prema vlastitom povijesnom naslijeđu, prije svega u odnosu prema antifašističkoj borbi i simboličnom liku Rade Končara te prema Nikoli Tomasseu. U prilogu **Živka Bjelanovića**, pod naslovom “Jedno prezime iz Pokrčja kao sociolingvistički fenomen”, autor na primjeru prezimena *Uzelac* objašnjava jezične zakonitosti razlike između forme kako su ovo prezime zabilježili dokumenti pisani mletačkom i njemačkom grafijom i forme u kakvoj se ono danas upotrebljava. Autor **Joško Božanić**, u radu naslovljenom “Kultura sjećanja i strategija zaborava”, određuje organsku ljudsku zajednicu na Jadranskom arhipelagosu prostornom i vremenskom odrednicom te iznosi mišljenje o smrti organske zajednice koja u vremenu masovnih medija i globalizacijskih proces više nije moguća, upravo iz razloga što je organsku zajednicu održavala kultura sjećanja koja uključuje kulturu govora i kulturu slušanja. Na kraju ove tematske cjeline je rad “Značaj i uloga kvalitativne metodologije u istraživanju kulturne baštine”, autorica **Marije Lončar** i **Zorane Šuljug Vučica**, u kojem problematiziraju značaj metodološke specifičnosti kvalitativne metodologije te mogućnosti njene primjene u istraživanjima o ulozi i značenju kulturne baštine.

U četvrtom tematskom dijelu, naslovljenom “Potencijali lokalnog i regionalnog razvoja” je devet priloga. U prvom, naslovljenom “Potencijali i prepreke lokalnog razvoja – percepcija građana dva grada u Srbiji”, autorica **Mina Petrović** analizira kako lokalne razlike utječu na profiliranje identiteta mjesta i vezanosti za mjesto, a temeljem provedenog istraživanja studije slučaja četiriju gradova nacionalnog značaja u navedenim regijama koji za pokretanje lokalnog razvoja imaju identitet mjesta i stupanj vezanosti lokalnih aktera za mjesto. O specifičnom razvojnom potencijalu jedne regije raspravlja u radu pod naslovom “Vinogradarstvo Šibensko-kninske županije s posebnim osvrtom na vinogorje u Primoštenu” autor **Leo Gracin**. U kontekstu baštine, autor podsjeća kako je najveća prednost vonogradarstva ovog područja specifični *terroir* koji se posebno očtava kroz autohtone sorte grožđa koje su temelj razvoja hrvatskog vinogradarstva. S navedenim područjem je povezan i rad **Gorane Bandalović** “Percepcija turizma kod lokalnog stanovništva šibenskog primorja – primjer Primoštena”, u kojem, na temelju rezultata empirijskog istraživanja na uzorku primoštenskog stanovništva o mišljenjima i stavovima o razvoju turizma, sugerira važnost kako

ispitivanja zadovoljstva turista ponuđenim sadržajima tako i mišljenja i stavova lokalne zajednice u svrhu optimalnog i dugoročnog planiranja u turizmu. Opsežan prilog pod naslovom “Prilog revitalizaciji materijalne i kulturne baštine i obnovi Bukovice”, autora **Đure Medića**, nam govori o regionalnom identitetu Bukovice i sugestiji za obnovu njezine privrede s pomoću koordinacije napora svih relevantnih aktera vezanih za ovo područje (općina, lokalnih poduzeća, znanstvenika, središnje državne uprave i dostupnih fondova Europske Unije). O posljedicama deindustrijalizacije Šibenika i perspektivi njegova novog pravca razvoja, u radu pod naslovom “Urbana obnova područja bivše tvornice elektroda i ferolegura u Šibeniku”, autor **Ivica Poljičak** analizira dosadašnje faze obnove ovog područja te procjenjuje skorašnje određenje njegove namjene i cjelovite revitalizacije. Održivi razvoj turizma i to u kontekstu lokalnih, odnosno regionalnih sociokulturnih odrednica važna je i za promišljanje razvoja turizma u drniškoj regiji, tvrde autori **Renata Relja** i **Nikša Alfirević**, u prilogu naslovljenom “Lokalne i regionalne sociokulturne odrednice razvoja posebnih oblika turizma: studija slučaja drniške regije”. Autori posebice analiziraju “alternativne” razvojne mogućnosti koje slijed koncepciju održivog društveno-ekonomskog razvoja kroz specifične oblike turizma te iskazuju odgovarajuće praktične preporuke za aktere koji se bave definiranjem javnih politika u zajednici i regiji. U ovoj regiji se temom svog priloga nalaze i autori **Franjo Tomić** i **Ivan Šimunić**. Oni u radu naslovljenom “Unapređenje poljoprivrede na prostoru Šibensko-kninske županije primjenom navodnjavanja”, na temelju analize podataka o ukupnoj potrebnoj vodi za navodnjavanje, zaključuju da je primjenom navodnjavanja kako korištenjem već postojećih izvora vode tako i osiguravanjem vode iz dodatnih izvora, moguće ostvariti unapređenje poljoprivrede, tj. uzgoj raznolikih kultura i postizanje visoke proizvodnje stabilnih i kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda. Na temelju postavke o Dalmaciji kao regiji bogatoj tradicijskim graditeljstvom i to kako po sačuvanoosti tako i po raznolikosti, autor **Zdravko Živković** u svom prilogu pod naslovom “Tradicijsko graditeljstvo u Dalmaciji – stanje i mogućnosti njegova korištenja” posebice naglašava ruralni prostor i ruralnu graditeljsku baštinu te presudnu činjenicu da se u posljednjih desetak godina upravo ova tradicijska baština drži značajnim potencijalom. U posljednjem prilogu (“Prirodna i kulturna baština u prostornim planovima i sudjelovanje građana u javnopolitičkom procesu”) ove tematske cjeline, autor **Zoran Radman** analizira tretman zaštite prirodne i kulturne baštine u prostornim planovima nekih županija i planovima uređenja odabranih općina i gradova, posebice u Pokrčju, te iznosi zaključke o niskoj razini sudjelovanja građana u donošenju prostornih planova.

Posljednja, peta tematska cjelina “Problemi formiranja identiteta”, sadrži četiri priloga. U prvom, autori **Petre Georgievski** i **Zlatko Žoglev**, naslovljenom “Uloga kulture u formiranju osobnog i društvenog identiteta u procesu socijalizacije” raspravljaju o značaju kulturne baštine u procesu socijalizacije i formira-

nja nacionalnog identiteta pa zaključuju kako “idiosinkrazija i time kulturna baština konkretnih društava i društvenih zajednica temelj je prepoznavanja i razlikovanja od ostalih društava i društvenih zajednica, no i temelj njihova daljnjeg kulturnog, duhovnog i sveukupnog razvoja”. Kulturološke i socijalne razlike domicilnog stanovništva i doseljenika, odnosno o etničkoj distanci između “domaćeg”, lokalnog stanovništva i Janjevaca u Kistanjama i okolinih naselja (Hrvata i Srba), analiziraju se u radu “Socijalna i etnička distanca u Pokrčju: Janjevci u Kistanjama”, autora **Šime Pilića**. Iznose se rezultati empirijskog istraživanja o spremnosti stupanja s pripadnicima drugih etničkih skupina u prisne kontakte i analiziraju na onoj razini na kojoj se realizira stvarni svakodnevni život, tj. na lokalnoj razini. O mehanizmima koji izgrađuju identitete, a koji se primarno temelje na implementaciji nacionalnih, domoljubnih i vjerskih vrijednosti i tradicija s jedne strane te o dezintegrirajućoj ulozi i nepoželjnoj poveznici s “poganskim” vjеровanjima, na primjeru mitskog prostora brda Vučevo kod Donjih Rašana u Ravnim kotarima, razmatra se u radu pod naslovom “Od mitske do poželjne baštine - slučaj brda Vučevo”, autora **Luke Šešo**. Posljednji prilog ove tematske cjeline u zborniku je autora **Antuna Šundalića** (“Uloga obrazovanja u promjeni identiteta regije”). U radu se, osim razmatranja značaja razvoja društva znanja koje je znanje pretvorilo u njegov ključni resurs, odnosno da u građenju identiteta društva (i pojedinca) obrazovanje ima sve izraženiji utjecaj, donose i rezultate istraživanja o odnosu mladih Slavonije i Baranje prema obrazovanju. Analiza rezultata istraživanja ukazuje kako se pojavljuju i neki na (za)ostaci stare svijesti poput niskog društvenog vrednovanja i priznanja obrazovanosti i stručnosti, kao i da je naslijeđe ovog kraja ostavilo nezanemariv utjecaj na stavove mladih koji su ipak svjesni značenja obrazovanja kako za osobni razvoj, tako i za razvoj regije i društva u cjelini.

Iz širokog raspona tema u ovim radovima izdvojena su, kao što se može zaključiti, neka od ključnih pitanja materijalne i nematerijalne baštine, a posebice pitanja razvoja. U većini europskih jezika termin *razvoj* (eng. development, franc. developpement, njem. Entwicklung) etimološki se povezuje s glagolskom skupinom *odvijati*. I naša riječ *razvoj* nastala je na glagolskoj osnovi *viti* (*raz-viti*). Prema tome, pod razvojem se podrazumijeva odmotavanje nečega što je postojalo u ne-razvijenom obliku. I dan danas pojam *razvoj* sadrži u sebi promjene oblika i strukture onoga što se razvija. Razvoj nije samo *rast* bruto društvenog proizvoda (ma koliko on bio nužan i važan) kao ni samo proces diferencijacije društvenih sustava. Rast je, doduše, u modernom društvu, postao opći kriterij mjerenja razvoja. Istraživanje kulturnog razvoja ima dvije temeljne dimenzije – analizu postojećeg stanja kulturne baštine i usmjeravanje budućeg razvoja sukladno planiranim prioritetima, prema čemu su autori u ovom Zborniku i usmjerili svoje analize i rasprave.

Nadamo se da će radovi uvršteni u ovaj Zbornik, iako su po radovima najviše zastupljeni sociolozi, potači i druge istraživače, ne samo sociologe i pripadnike ovdje zastupljenih znanstvenih disciplina, nego i druge osobito mlade na traganje za odgovorima na pitanja baštine, njenog održanja, zaštite i korištenja u smislu ekonomskog, kulturnog, socioekološkog i sveukupnog razvoja društva. Sve to vrijedi i za baštinu i razvoj hrvatskog društva i porječja Krke (Pokrčja) u njemu.

* * *

Urednici Zbornika radova prihvatili su i objavili priloge/radove napisane - pored hrvatskim i engleskim - još i bosanskim i srpskim jezičnim standardom. Autori/autorice koji su dostavili svoje tekstove na bosanskom i srpskom standardnom jeziku sami su ujedno osigurali lekturu, što su urednici poštovali.